

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Акулова Ю.О.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

Розглядаються проблеми та напрями розвитку логістичної діяльності підприємств машинобудівної галузі. Дається оцінка стану вітчизняних машинобудівних підприємств України. Наводиться узагальнення основних напрямків інформаційно-логістичного підходу їх розвитку.

Ключові слова: логістика, логістична діяльність, машинобудівна галузь, логістична інформація, інформаційні технології, інтегрована логістична система.

Вступ. Світовий досвід господарювання доводить, що важливою умовою створення додаткових можливостей підвищення конкурентних позицій машинобудівних підприємств є їх функціонування на засадах логістики з дотриманням принципів логістичного підходу в управлінні. Однак, сучасна практика функціонування вітчизняних машинобудівних підприємств характеризується переважно фрагментарним впровадженням логістичного підходу в управлінні їх діяльністю, тобто – вирішенням окремих, недостатньо координованих логістичних завдань з виконання відповідних операцій у фазах постачання, виробництва та збуту. Дієвим засобом для вирішення цієї проблеми може стати формування цілісної інтегрованої логістичної системи та впровадження комплексної логістизації підприємств, що забезпечить реалізацію логістичного підходу на всіх рівнях їх управління, поглиблення інтеграційних зв'язків, удосконалення організації логістичної діяльності, оптимізацію логістичних потоків тощо.

Аналіз досліджень та публікацій. Розкриттю питань теорії та методології логістики присвячено праці таких вітчизняних вчених: Біловодської О. А., Войнаренка М. П., Гриценка С. І., Кальченко А. Г., Крикавського С. В., Ларіної Р. Р., Лук'янової В. В., Міщука І. П., Ніколайчука В. Є., Окландера М. А., Пономарьової Ю. В., Скоробогатової Т. М., Сумця О. М., Тридіда О. М., Фролової Л. В., Хрущ Н. А., Чухрай Н. І. Шкодіна О. С. Цим питанням присвячені роботи і багатьох зарубіжних науковців, наприклад: Анікіна Б. А., Бауерсокса Д., Гаджинського А. М., Джонсона Д., Кристофера М., Міротіна Л. Б., Неруша Ю. М., Новікова О. А., Семененка А. І., Сергеева В. І., Стока Д., Уотерса Д., Харрісона А., Хескетта Д.

Постановка завдання. Таким чином, очевидно стає необхідність оцінки логістичної діяльності підприємств машинобудівної галузі України. Метою роботи є дослідження стану вітчизняних машинобудівних підприємств з метою виявлення логістичних проблем, що перешкоджають їх ефективному розвитку.

Поставлена мета зумовила вирішення таких основних завдань: проаналізувати стан підприємств машинобудівної галузі України; розглянути основні напрямки інформаційно-логістичного підходу, що, в свою чергу, дозволить підвищити ефективність функціонування і конкурентоспроможність підприємств.

Науково-теоретичну і методологічну основу даного дослідження склали наукові праці та публікації вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері організації, розвитку та функціонування логістики інформаційних ресурсів, використані загальнонаукові методи, що дозволяють виконати обробку фактичного матеріалу, аналіз, синтез, систематизація факторів.

Результати. У наш час машинобудування є основою економіки будь-якої країни і грає вирішальну роль у створенні матеріально-технічної бази господарства. У сучасних умовах йому належить винятково важлива роль у прискоренні науково – технічного прогресу. Випускаючи засоби виробництва для різних галузей народного господарства, машинобудування забезпечує комплексну механізацію та автоматизацію виробництва.

В економічно розвинених країнах на частку машинобудівних виробництв припадає від 30 до 50 % загального обсягу випуску промислової продукції (у Німеччині – 53,6 %, Японії – 51,5 %, Англії – 39,6 %, Італії – 36,4 %, Китаї – 35,2 %). Це забезпечує технічне переозброєння всієї промисловості кожні 8-10 років. При цьому частка продукції машинобудування у ВВП країн Євросоюзу становить 36-45 %, в США – 10 %, в Росії машинобудування забезпечує 18 % ВВП. На сьогоднішній день багатогалузевий машинобудівний комплекс – потужний сектор промисловості України, що об'єднує більше 11 тис. підприємств. Частка машинобудівної галузі в українській промисловості перевищує 15 %, у ВВП становить близько 12 %. У машинобудуванні зосереджено понад 15 % вартості основних засобів, майже 6 % оборотних активів вітчизняної промисловості і більше 22 % загальної кількості найманих працівників [1].

Залежно від того, на який ринок орієнтована продукція, що випускається підприємствами машинобудівного комплексу, їх умовно можна об'єднати в 5 груп:

- група галузей інвестиційного машинобудування (важке машинобудування), розвиток яких визначається, перш за все, інвестиційною активністю металургійного, будівельного, енергетичного і транспортно-господарського комплексів;
- група підприємств тракторного і сільськогосподарського машинобудування, машинобудування для переробних галузей АПК і підприємств легкої промисловості, що залежать від платоспроможності сільгоспвиробників і переробників сільськогосподарської продукції, а також частково від попиту населення;
- залізничне машинобудування, спрямоване на задоволення попиту залізничного господарства країни;
- автомобільна промисловість, випуск продукції якої орієнтований на попит кінцевих споживачів (виробництво легкових автомобілів), а також на потребу підприємств, фірм і виконавчих органів влади (виробництво вантажівок і автобусів);
- електротехніка, приладобудування, верстатобудування – група наукоємних галузей, так званих комплексуючих, що розвиваються слідом за потребами всіх інших галузей промисловості, включаючи і саме машинобудування [2].

Машинобудування – галузь для України су-перечлива. Найбільший спад обсягів реалізованої продукції машинобудівної галузі порівняно із попереднім роком спостерігався, як і загалом у промисловості України, в 2009 р. та становив 53,3 %. В 2010 р. спостерігається вагоме зростання обсягів реалізованої машинобудівної продукції порівняно із 2009 р. на 65,1 %, що навіть випереджає темпи приросту обсягів реалізованої промислової продукції (44,1 %). У 2011 р. порівняно із 2010 р. спостерігається падіння обсягів реалізованої продукції машинобудівної галузі на 3,1 %, але цей показник є меншим ніж падіння темпів обсягів реалізованої продукції загалом по промисловості України (7,3 %). Аналіз динаміки обсягів реалізованої продукції машинобудівної галузі України показав неоднозначні тенденції у 2010–2012 роках порівняно із 2009 роком, але разом з тим, темпи зростання ще не досягнули значення 2007 початку 2008 років. В 2012-му машинобудування України знову зробило помітний крок назад. При загальному скороченні виробництва в обробній промисловості на 1,8%, виробництво машинобудування знизилось на 6%. Причому тенденція до спаду розвинулася з особливою силою до кінця року: індекс виробництва у машинобудівній галузі в грудні 2012 р. в зіставленні з груднем 2011 р. склав лише 81,2% [3].

Проаналізуємо динаміку зміни реалізації продукції машинобудівної галузі у розрізі її підгалузей, структура яких в 2012р. представлена на рис. 1. В структурі машинобудування в 2012 р. помітно переважає частка підприємств автомобілебудування, яка складає 36%.

Сільськогосподарське машинобудування і тракторобудування займають третє місце з 11%. Але якщо прийняти виробництво в 2011 р. за 100%, то випуск наступних видів продукції в 2012 р. склав: трактори – 77,3%, борони – 34,7%, сівалки – 54,9%. У 1983 р. в Україні було вироблено 134,7 тис. тракторів, нині ж – лише 4,85 тис., тобто 3,5%. Спад виробництва сільгосптехніки викликаний об'єктивними причинами, такими як поява нових технологій рослинництва, а це в свою чергу дозволило скоротити кількість машин на полях, все ж сільське господарство України гостро потребує оновлення та розширення машинного парку.

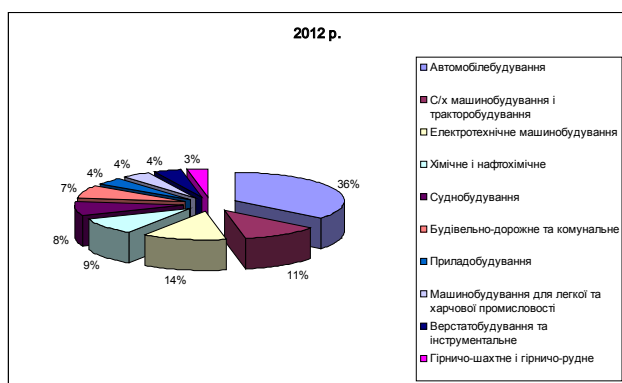

Рис. 1. Структура реалізації продукції машинобудівної галузі у розрізі її підгалузей в 2012 р.

Джерело: розроблено автором на основі [3].

Особливо негативно фінансова криза позначилась на виробництві транспортних засобів та шляхового обладнання, так темп падіння обсягів реалізованої продукції у 2009 р. порівняно із 2008 р. становив 54,0 %. У 2010–2011 рр. спостерігається зростання темпів приросту обсягів реалізованих

транспортних засобів та шляхового обладнання порівняно із попереднім роком на 80,4 % та на 46,3 % у 2011 р. Правда, як позитивний момент можна відзначити збільшення експорту машинотехнічної продукції – на 5,2 % по машинах і обладнанню, на 25,4 % по транспортним засобам (при збільшенні експорту взагалі лише на 1,9 %). При цьому, однак, і ввезення зазначеної продукції зросло на 3,9 % і 28,4 % відповідно. У 2012 р. експорт локомотивів з України зріс на 11,6 % і досяг 3,9 млрд. дол. Це майже третина всього вивозу машин, устаткування і транспортних засобів (близько 12 млрд. дол.). Слід відмітити занадто явну спеціалізацію України на одному лише напрямку машинобудівної продукції. Необхідно звернути увагу і постачати за кордон широке коло машин і апаратів, а саме тих, що виготовляють галузі високотехнологічного і кваліфікованого машинобудування.

Темп падіння обсягів реалізованої продукції машин та устаткування у 2009 р. порівняно із 2008 р. становив 8,1 %. В основному це пов'язано із тим, що під час кризи було значно скорочено споживче кредитування населення, основний обсяг якого припадає на придбання автомобілів. У 2010 р. спостерігається зростання обсягів реалізованої продукції машин та устаткування порівняно із попереднім роком на 16,2 % та на 21,4 % у 2011 р.

Аналіз зміни обсягів реалізації електричного, електронного та оптичного устаткування у кризовий та після кризовий періоди показав падіння обсягів реалізації у 2009 р. порівняно із 2008 р. на 4,2 % та зростання обсягів реалізації у 2010 р. на 30,8 % та на 24,2 % у 2011 р. Важливою галуззю спеціалізації України завжди була електротехніка, де також спостерігається спад в 2012р.: виробництво електродвигунів і генераторів постійного струму склало 39,1 % рівня 2011 р., електромашин змінного струму – 69,7 %, трансформаторів – 88,5 %, проводів і кабелю – 89,5 і 54% (у різних категоріях по напрузі). Досить сильно знизилось виробництво в приладобудуванні і електроніці (напівпровідникові прилади – 72,7 %, прилади для вимірювання фізичних та хімічних величин – 60,7 %, апаратура автоматичного регулювання – 78,2 %). Всі ці підгалузі відповідають за науково – технічний прогрес, що в результаті негативно впливатиме на стан всієї промисловості [4].

В 2012р. на 3,6 % зросло виробництво рухомого складу для залізниць, але при цьому вантажних вагонів випущено на 10,3 % менше, ніж у 2011 р. Також скоротився випуск легкових автомобілів (на 28,5 %), вантажівок (на 7,1 %), автобусів (на 14,4 %). Спад в автобудуванні посилюється ближче до кінця року: в грудні 2012 р. випуск легкових автомобілів дорівнював лише 39,5 % випуску їх у грудні 2011р., автобусів – 42,5 %. І тільки виробництво вантажних автомобілів на кінець 2012р. зросло: у грудні – 143,3 % відносно листопада 2012р. і 114 % – від грудня 2011р. [5].

Здійснивши аналіз темпів падіння (приросту) обсягів виробництва та реалізації промислової продукції України загалом та продукції машинобудівної галузі в розрізі її підгалузей, можемо зробити висновок, що світова фінансова криза негативно вплинула на їх розвиток. Найбільше це відобразилося на обсягах реалізації транспортних засобів та устаткування. У 2010–2011 рр. темпи зростання обсягів реалізації продукції машинобудівної галузі є вищими за темпи зростання обсягів реалізації промислової продукції України, хоча вони ще не досягнули темпів зростання обсягів реалізації машинобудівної продукції у до кризовий період.

Ситуація в 2012р. знову погіршилась і особливо в останні місяці.

З огляду на все вище сказане, варто відзначити складну ситуацію на ринку продукції машинобудування, але вона має використовувати значний потенціал вітчизняного ринку логістичних послуг. Особливо актуального значення набуває практичне впровадження процесів логістизації на машинобудівних підприємствах, що забезпечить зниження витрат виробничого, складського, транспортно-експедиторського, збутового та іншого характеру.

Висновки. Таким чином, на сьогоднішній день ефективність функціонування вітчизняно-

го машинобудівного підприємства значною мірою залежить від рівня розвитку логістичної інфраструктури. Для покращення ситуації, що склалась, на думку автора, перш за все, потрібні: значні обсяги інвестицій для створення сприятливих умов взаємодії компаній-виробників, постачальників, споживачів та логістичних посередників; сприяння забезпеченню їх партнерських взаємовідносин; реформування та модернізація митниць; розвиток інформаційних технологій та телекомунікацій; удосконалення нормативно-правової бази у сфері транспортної та логістичної діяльності тощо.

Список літератури:

1. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/451/> – Заголовок з екрану.
2. Киселев А. Г. Основы организационного моделирования (бизнес-моделирования) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://orgstructura.ru/?q=organizational-modelling-methodology> – Заголовок з екрану.
3. Державний комітет статистики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> – Заголовок з екрану.
4. Сайт Міністерства інфраструктури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtu.gov.ua/uk/news/25139.html> – Заголовок з екрану.
5. Сайт української логістичної асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ula-online.org>. – Заголовок з екрану.

Акулова Ю.О.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ КОМПАНИЙ УКРАИНЫ

Аннотация

Рассматриваются проблемы и направления развития логистической деятельности предприятий машиностроительной отрасли. Дается оценка состояния отечественных машиностроительных предприятий Украины. Приводятся обобщение основных направлений информационно-логистического подхода их развития.

Ключевые слова: логистика, логистическая деятельность, машиностроительная отрасль, логистическая информация, информационные технологии, интегрированная логистическая система.

Akulova J.O.

National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

ANALYSIS OF UKRAINE ENGINEERING ENTERPRISE

Summary

The problems and directions of development of logistics enterprises of machine-building industry. The estimation of the state of the domestic machine-building enterprises of Ukraine. Invoked summarize the main directions of information and logistic approach to their development.

Keywords: logistics, logistics activities, machine building industry, logistics information, information technology, integrated logistics system.